

Fővárosi Ítéltábla

Az ügy száma: 1.Pf.20.030/2021/4.

A felperes: felperes, Cím3.

A felperes képviselője: dr. Harkai Gergely Zoltán ügyvéd, Cím9.

Az alperes: Alperes1, cím1

Az alperes képviselője: Pörzse Ügyvédi Iroda, cím11

A per tárgya: végrendelet érvénytelenségének megállapítása

Az elsőfokú bíróság: Budapest Környéki Törvényszék

A fellebbezéssel támadott határozat száma: 10.P.20.548/2019/23.

kijavítva a 10.P.20.548/2019/25-I.

végzéssel

í t é l e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét azzal hagyja helyben, hogy néhai örökhagyó 2016. február 2-án kelt végrendelete a felek egymás közti viszonyában érvénytelen. Mellőzi a közjegyző hagyatéki eljárás lefolytatására történő felhívását.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 1.970.000 (egymillió-kilencszázhetvenezer) forint másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

I n d o k o l á s

[1] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint néhai örökhagyó (a továbbiakban: örökhagyó) a felperes testvére.

[2] Az örökhagyó nevével ellátott, 2016. február 2. napján kelt végrendelet példányain az szerepel, hogy az örökhagyó halála esetére minden ingó és ingatlan vagyona örökösének nevelt fiát, az alperest nevezi meg. A végrendelet tartalmazza, hogy az örökhagyónak leszármazója, törvényes örököse nincs, továbbá azt, hogy a testvérével a kapcsolatot nem tartja, őt a hagyatékából nem kívánja részesíteni. A végrendeletet tanúként név6 és név3 írták alá.

[3] Az örökhagyó hagyatékát dr. név7 közjegyző 2016. június 17-én meghozott 11037/2016/13. számú ideiglenes hagyatékátadó végzéssel az alperesnek, mint végrendeleti örökösnek adta át. A végzés 2016. július 14. napján emelkedett jogerőre.

[4] Az elsőfokú bíróság a tényállás részeként megállapította azt is, hogy a 2016. február 2-án keltezett végrendeleti példányokon az örökhagyó aláírásánál szereplő örökhagyó névaláírás nem a névtulajdonostól, azaz nem az örökhagyó kezétől származik.

[5] Az elsőfokú bíróság 10.P.20.../2017/53. számú ítéletét a Fővárosi Ítéltábla 1.Pf/2019/5/II. számú végzésével hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.

[6] A felperes a megismételt eljárás során a keresetében elsődlegesen azt kérte, a bíróság a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés b) pontja alapján állapítsa meg, hogy az örökhagyó 2016. február 2. napján kelt végrendelete alaki okból érvénytelen, mivel a végrendeleten lévő névaláírás nem az örökhagyótól származik.

Az elsődleges kereset eredménytelensége esetére másodlagos (eshetőleges) keresetet is előterjesztett, mely szerint a végrendelet érvénytelenségének megállapítását is kérte arra hivatkozással, hogy az örökhagyó tévedett nyilatkozata tartalmában, ilyen nyilatkozatot nem kívánt tenni.

Elsődleges keresete tekintetében a megismételt eljárásban kiegészített igazságügyi írásszakértői véleményben foglaltakra hivatkozott, mert álláspontja szerint az – további írásminták vizsgálata alapján – egyértelmű bizonyítékul szolgál arra, hogy a perbeli végrendeletet nem az örökhagyó írta alá. A kiegészített szakvéleményre annak ellenére is alapozható keresetnek helyt adó ítéleti rendelkezés, hogy vannak a bizonyítási anyagban a szakvélemény álláspontját cáfoló bizonyítékok. Köztük – az alperes álláspontja szerinti – két végrendeleti tanú vallomása, amelyek azonban a felperes szerint az igazságügyi írásszakértői szakvélemény bizonyító erejét cáfoló bizonyítékként nem értelmezhetők.

E körben arra hivatkozott, hogy a végrendeleti tanúk vonatkozásában tényként állapítható meg, hogy mindketten a végrendeleti kedvezményezett alperes barátai, illetve munkatársai.

A tanúk magukról azt állították, hogy az örökhagyó barátai, bizalmasai, ezzel szemben az örökhagyó évtizedes barátainak név11 és név12 tanúk tekinthetők, de egyikőjük sem tett említést arról, hogy az örökhagyónak lettek volna lényegesen fiatalabb korosztályhoz tartozó

barátai, vagy akár a végrendeleti tanúkkal bármikor is találkoztak volna, vagy hogy erről az örökhagyó nekik bármikor említést tett volna. A végrendeleti tanúk ugyan állították, hogy az örökhagyót a végrendelet aláírása előtt a kórházban rendszeresen látogatták, de azt egyikük sem említette, hogy az örökhagyót halála előtt rövid idővel másik kórterembe, illetve osztályra helyezték át, tehát több helyen látogatták volna az örökhagyót. A végrendeleti örökös alpereshez fűződő baráti viszonyukra tekintettel felperes álláspontja szerint a végrendeleti tanúk elfogulatlannak nem tekinthetők.

Bár az alperes és a tanúk állítása szerint a végrendelet elkészültéről az alperesnek előzetes tudomása nem volt, mégis orvosi igazolást szerzett be a végrendelet készítésének napján az örökhagyó szellemi állapotára vonatkozóan.

Hivatkozott a tanú3 és tanú2 tanúk vallomásában foglaltakra, ami álláspontja szerint alátámasztja azt a felperesi állítást, hogy az örökhagyó a felperessel haláláig fennálló kapcsolatot ápolt. név2 és név10 tanúk vallomása azt támasztja alá, hogy az örökhagyó az aktív mozgásában korlátozott volt, felső végtagi izommozgást nem tapasztaltak nála, sem az alsó- sem felső végtagja nem volt aktivizálható. Az örökhagyó aláírásképtelenségét bizonyítja az is, hogy halála előtti napokban folyamatosan oxigént kapott.

Másodlagos (eshetőleges) keresetével kapcsolatban előadta, amennyiben az elsődleges érvénytelenségi okra való hivatkozásának a bíróság helyt ad, a másodlagos kereseti kérelme okafogyottá válik, mert ha a perbeli végrendeleten nem az örökhagyó aláírása van, azt nem ő írta alá, ez magában foglalja azt, hogy a perbeli végrendeletben annak tartalma szerinti nyilatkozatot az örökhagyó nem is tett, az okirat tartalma szerinti nyilatkozatot nem kívánta megtenni.

[7] Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását és a felperes perköltségben marasztalását kérte.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a Fővárosi Ítéltábla iránymutatásának eleget tett, további okiratokat szerzett be a kiegészítő szakvélemény elkészítéséhez, azonban a kiegészített írásszakértői szakvélemény ennek ellenére nem fogadható el teljes mértékben.

Úgy látta, a kirendelt igazságügyi írásszakértő abban nem tudott állást foglalni, ha az okiraton szereplő aláírás nem az örökhagyótól származik, akkor az aláírás kitől van. A végrendeletnek nem érvényességi feltétele a végrendeleten található aláírások olvashatósága, így az örökhagyó által szokásosan használt, elnagyolt, vagy betegsége miatt a szokásostól eltérő, de nem a felismerhetetlenségig eltorzult és ekként névaláírásként azonosíthatatlan aláírással is teljesülhet a végrendelet egyik érvényességi kelléke. Ez azért fontos az alperes álláspontja szerint, mert az írásbeli magánvégrendelet érvényességének a tanúk jelenléte és aláírása ugyanolyan érvényességi feltétele, mint a végrendeletkező aláírása, egyik a másik nélkül értelmezhetetlen.

Az igazságügyi írásszakértő a kompetenciáját túllépve állapította meg, kizárt, hogy az örökhagyó képes lett volna magasabb színvonalú, lendületes vonalvezetésű aláírásokat készíteni úgy, hogy korábban reszketegbb, tremorosabb aláírásai voltak. A perben meghallgatott kórházi alkalmazottak tanúvallomásai az örökhagyó változó állapotát támasztották alá, így képes lehetett arra is, hogy reszketegbb, tremorosabb, vagy éppen lendületesebb, nagyvonalúbb kézírásokat is tegyen.

A kirendelt igazságügyi írásszakértő által a név13-féle magánszakértői véleményre tett észrevételeket nem vitatta. Ugyanakkor kifogásolta, hogy a kirendelt írásszakértő úgy tett a szakvéleményében megállapításokat, hogy a szakértő a végrendelet aláírásakor nem volt jelen. Ehhez képest a végrendelet aláírásakor jelenlévő végrendeleti tanúk, név3 és név6 jelen

voltak, alperes álláspontja szerint az ő személyes nyilatkozatukat, jelenlétüket és az általuk tanúvallomásukban előadottakat a szakértő nem cáfolta.

Az igazságügyi írásszakértői vélemény további kiegészítését nem kérte, mert attól álláspontja szerint további érdemi információ már nem várható különös tekintettel arra, hogy a szakértői vélemény is csak egy a bizonyítékok közül, melyek együttes értékelése alapján lehet meghozni az érdemi döntést.

A másodlagos kereset tekintetében fenntartotta a korábbi eljárásban megtett nyilatkozatát.

[8] Az elsőfokú bíróság kijavított ítéletében megállapította, hogy néhai örökhagyó örökhagyó 2016. február 2-án megtett végrendelete érvénytelen. Felhívta dr. név⁷ közjegyzőt, hogy az ítélet jogerőre emelkedését követően az örökhagyó hagyatékát a törvényes öröklés rendje szerint adja át. Az alperest kötelezte a felperes javára 5.521.583 forint perköltség megfizetésére akként, hogy abból 4.174.042 forintot, valamint 90.000 forintot a felperes jogi képviselőjének Raiffeisen Banknál vezetett bankszámlájára utalja. Kötelezte az alperest arra is, hogy külön felhívásra fizessen meg az államnak 4.221.200 forint első- és másodfokú eljárási illetéket. Felhívta a Budapest Környéki Törvényszék Gazdasági Hivatalát, hogy a még letétként kezelt összegeket utalja vissza az azokat letevő felperes részére.

[9] Ítéletében a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 7:37. § (1) bekezdését, valamint (2)-(5) bekezdéseit alkalmazta. Nem vitatottnak tekintette, hogy a felperes, mint törvényes örökös a végrendelet érvénytelensége alapján az örökhagyó hagyatékát örökölné, azaz a felperes keresetességi jogát megállapíthatónak látta.

[10] A megismételt eljárásban a korábban beszerzett igazságügyi írásszakértői vélemény kiegészítését követően abból a szakértői megállapításból indult ki, hogy a 2016. február 2-án kelt, géppel írt végrendeleti példányokon található örökhagyó névaláírások – a szakértő rendelkezésére bocsátott újabb aláírásminták, az orvosi iratokon levő névtulajdonosi aláírásminták alapján – nem az örökhagyó kezétől származnak. Az elsőfokú bíróság a kiegészítő szakvéleményt aggálytalannak ítélte arra is figyelemmel, hogy a szakértő szakvéleményében a vizsgálati módszert követhető módon, részletesen, ábrákkal illusztrálva ismertette, ábrákkal támasztotta alá a szakmai álláspontja alapjául szolgáló tényeket. Értékelte továbbá a szakértő az alperes által magánszakértői véleményként csatolt név¹³ szakértő szakvéleményében írtakat, ezért a beszerzett igazságügyi szakértői véleményt annak kiegészítése nyomán ítélezése alapjául elfogadta.

[11] A másodfokú bíróság iránymutatása alapján vizsgálta a perben meghallgatott tanúk vallomását, ezen belül név⁶ okirati tanú vallomásában foglaltakat. A tanú válaszait ellentmondásosnak tartotta, mert a tanú egyszer azt mondta el, hogy az örökhagyó aláírását már látta a végrendeleten, illetve hogy azt az örökhagyó előtte írta alá, míg bírói kérdésre arról tett vallomást, hogy egy olyan okiratot mutatott az örökhagyó, amin a tanúk már az okiratot aláírták. név³, a másik okirati tanú azt mondta el, hogy először az örökhagyó írta alá a végrendeletet, majd név⁶, végül pedig maga a tanú. Az elsőfokú bíróság értékelte azt is,

hogy név6 tanú olyan okiratra is emlékezett, melyen őt megelőzően már voltak tanúi aláírások, ezért a végrendeleti tanúk vallomását önmagukban és egymással összefüggésben is értékelte, azokat ellentmondásosnak tartotta, és indokolása szerint azokat a bizonyítékok köréből kirekesztette.

[12] A további meghallgatott tanúk – név5, név8, tanú3 és tanú2 – vallomásai a végrendelet alaki érvényessége szempontjából a tényállás megállapításához szükséges adatokat nem tartalmaztak, azokat ezért bizonyítékként nem értékelte. név2 és név10 tanúk vallomását azonban alkalmasnak tartotta arra, hogy abból a végrendelet aláírásának körülményeire következtetést lehessen levonni. A tanúk ugyanis arról tettek tanúvallomást, hogy az örökhagyó felső végtagjainál izommozgást nem tapasztaltak, csak a lábánál. név2 tanú azt is elmondta, amennyiben ilyet észleltek volna, azt a kórdokumentumokban külön is rögzítették volna. Mivel ezt nem tüntették fel, az azt jelenti, hogy a felső végtagját az örökhagyó nem tudta mozgatni. név10 tanú azt is elmondta, hogy az örökhagyónak sem az alsó, sem a felső végtagjai nem voltak, illetve nem lehettek olyan állapotban, hogy azok izmait gyakorlattal aktivizálni lehetett volna. Értékelte továbbá az elsőfokú bíróság név11, név12, valamint név4 tanúk vallomását is és arra az álláspontra helyezkedett, hogy az örökhagyó a végintézkedéskor nem lehetett olyan egészségi állapotban, hogy írásra kész és képes legyen. Ezzel bizonyítottanak látta azt az igazságügyi szakértői megállapítást, hogy az okiratokon az örökhagyó nevénél található aláírás nem az örökhagyó kezéből származik.

[13] Tekintettel arra, hogy a másodlagos kereseti kérelemről a felperes csak abban az esetben kérte a bíróság döntését, amennyiben az elsődleges kérelem alaptalan, a másodlagos kereseti kérelem tekintetében történő döntést az elsőfokú bíróság mellőzte.

[14] A perköltségről a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 78. § alapján döntött, annak mértéke meghatározása során figyelembe vette a korábbi első- és másodfokú eljárásban felmerült illetéket, az igazságügyi szakértő alap- és kiegészítő szakvéleményével felmerült költséget és a felperes jogi képviselőjével felmerült ügyvédi munkadíjat. Értékelte továbbá, hogy a felperes teljes egészében pernyertesnek bizonyult.

[15] Az elsőfokú ítélet ellen az alperes terjesztett elő fellebbezést. Kérte az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a felperes keresetének elutasítását, valamint a felperes perköltségben marasztalását.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, azonban a rendelkezésre álló bizonyítékokat nem megfelelően mérlegelte, és téves álláspontra helyezkedett.

Utalt a 2020. augusztus 26-án kelt iratában írtakra, az ott kifejtetteket a fellebbezési eljárásban is kérte figyelembe venni. Az elsőfokú bíróság túlértékelte az írásszakértői véleményt, amikor elfogadta azt a szakértői álláspontot, hogy a végrendeletet nem az örökhagyó írta alá. Ebből következően az okirati tanúkról is azt állapította meg, hogy nem lehettek akkor és ott, amikor a végrendeletet az örökhagyó aláírta. Érvélése szerint abban az

esetben, ha a vizsgálandó okiraton a szakértő hamisítást nem állapított meg, akkor nem tehet olyan kijelentést, hogy az aláírás nem az örökhagyótól származik. Ezt azzal összefüggésben kérte figyelembe venni, hogy az okiraton a szakértő szerint íráshamisításra utaló jelek nincsenek. Önmagában tehát az írásszakértői véleményre ítéletet alapozni nem lehet, a valamennyi rendelkezésre álló bizonyítékot együttesen kell értékelni a döntés meghozatalakor, az elsőfokú bíróságnak ezt kellett volna tennie.

Tévesen állapította meg továbbá az elsőfokú bíróság azt is, hogy az örökhagyó a végrendelet keletkezésekor nem lehet olyan egészségi állapotban, hogy írásra kész és képes legyen. név11 és név12 tanúk is arról tettek vallomást, hogy az örökhagyóval minden alkalommal kezét fogták, illetve, hogy az örökhagyó állapota változó volt, mert oxigént is kapott és úgy tűnt néha, hogy alszik. Ezek a vallomások egyértelműen megerősítik az alperes állítását, miszerint az örökhagyó fizikai, lelki- és mentális állapota változott, ingadozott, így képes lehetett jobb és rosszabb, illetve más kézalírások produkálására is. név6 és név3 okirati tanúk vallomásai nem tartalmazznak olyan ellentmondásokat, amelyeket az elsőfokú bíróság megállapított, és aminek alapján azok értékelését a bizonyítékok közül kirekesztette.

A felperes nem tudta kétséget kizáróan bizonyítani, hogy a végrendeleten szereplő kézalírás nem örökhagyótól származik, és hogy a végrendeleti tanúk nem is voltak jelen az okirat aláírásakor, ezért a keresetet el kell utasítani. A bizonyítási teher a felperesen volt, az alperes anyjának meghallgatását a felperesnek kellett volna indítványoznia, azonban ezt nem tette meg. Összefoglalóan álláspontja az volt, hogy az írásszakértői véleményt annak figyelembevételével kellett értékelni, hogy abban a hamisítás ténye nincs feltüntetve, a névalírások egyébként rengeteg hasonlóságot mutatnak és az okiraton szereplő két tanú nyilatkozatai nem teljesen ellentmondásosak. Ezért azt a következtetést kell levonni, hogy az örökhagyónak az volt a végakarata, hogy hagyatékát a nevelt fia örökölje. Ezt támasztja alá az a nem kifogásolt tény is, hogy az örökhagyó és az alperes anyja hosszú ideje szeretetteljes kapcsolatban voltak, és az örökhagyó az alperest is jól ismerte.

Eltúlzottnak találta az elsőfokú ítéletben meghatározott perköltség mértékét.

[16] A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását és az alperes perköltségben marasztalását kérte.

Általános jellegűnek nevezte az alperes igazságügyi szakértői véleményt vitató érvelését és arra hivatkozott, hogy bizonyítékok között a határozott, egyértelmű szakvélemény jelentős, akár döntő súlyú is lehet. A fellebbezés nem tartalmazza, hogy az igazságügyi szakértői véleményt miért tekinti túlértékeltnek. Álláspontja szerint nincs jelentősége annak sem, hogy a tanúk az aláírásnál jelen voltak-e vagy sem, hiszen a végrendeletet nem az örökhagyó írta alá.

név11 és név12 tanúvallomásai nem csökkentik sem a szakvélemény, sem más figyelembe vett bizonyítékok súlyát. Az örökhagyó állapotából levont alperesi következtetés pedig az aláírás állapotától függő változására csupán az alperes szubjektív feltételezése.

A perben releváns tények bizonyítása terhelte a felperest, ami nem teszi szükségessé, hogy a felperes indítványozza az alperes anyjának tanúkénti meghallgatását, egyébként pedig az alperes maga sem indítványozta ezt.

Utalt arra, hogy a perköltséget sérelmező fellebbezési érvelését az alperes érdemi indokokkal nem támasztotta alá.

[17] A fellebbezés alaptalan.

[18] Az elsőfokú ítéletnek fellebbezéssel nem érintett rendelkezése nem volt, ezért az ítéltábla azt teljes terjedelmében, a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján a fellebbezési kérelem és ellenkérelem korlátai között bírálta felül. Azt állapította meg, hogy az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban kiegészített bizonyítás során a releváns tények megállapításához szükséges bizonyítást lefolytatta, a rendelkezésre álló bizonyítékokat helytállóan mérlegelte és a tényállást helyesen állapította meg. Az elsőfokú ítélet nem szenved olyan eljárási hibában sem, ami annak hatályon kívül helyezésére és a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára adna alapot. Az ítéltábla az elsőfokú bíróság érdemi döntésével egyetért, a fellebbezésben írtakra tekintettel az alábbiakat emeli ki.

[19] Valamely okirat végrendeleti jellegének elismeréséhez szükséges alapvető követelményeket a PK 85. számú állásfoglalás a) pontja fogalmazta meg. Ezeket a bírói gyakorlatban következetesen alkalmazott elveket a jogalkotó a Ptk. 7:12. §-ba beépítette. Eszerint egy okirat végrendeleti jellegének megállapításához az szükséges, hogy az örökhagyó halála esetére szóló vagyoni rendelkezést tartalmazzon és külsőleg az örökhagyótól származónak mutakozzék. E két feltétel bármelyikének hiányában az okirat végrendeletnek nem tekinthető és csak e két együttes feltétel esetében vizsgálhatja a bíróság azt, hogy a végrendeletnek minősülő okirat érvényes vagy hatályos-e. [A Kúria 1/2014. Polgári jogegységi határozatában a PK 85. számú állásfoglalás a) pontját a Ptk.-ba beépültnak tekintette, ezért azt az új törvény alkalmazása körében nem tartja irányadónak.] E minimális törvényi feltételek meglétét a bíróságnak (illetve a közjegyzőnek) hivatalból kell vizsgálnia.

[20] A fenti követelményeket a perben vitatott okirati példányok esetében vizsgálva az állapítható meg, hogy azokat géppel írták, kinyomtatták és „Végrendelet” megnevezéssel látták el. Tartalmukban azonosak, az örökhagyó halála esetére szóló vagyoni rendelkezést tartalmazznak és azokon az örökhagyó nevének nyomtatott betűi felett kézírással „örökhagyó” névalírással szerepel. Ezzel az okiratok eleget tesznek a Ptk. 7:12. §-ban írt törvényi feltételeknek, azaz allográf végrendeletnek minősülnek.

[21] Az allográf végrendelettel szemben támasztott alaki követelményeket a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés b) pontja határozza meg. Eszerint az írásbeli magánvégrendelet alaki szempontból akkor érvényes, ha készítésének ideje az okirattól kitűnik, továbbá ha más által írt végrendelet esetén a végrendelező – két tanú együttes jelenlétében – aláírja, vagy ha azt már aláírta, az aláírást két tanú előtt, azok együttes jelenlétében a magáénak ismeri el, és a végrendeletet mindkét esetben a tanúk is – e minőségük feltüntetésével – aláírják.

[22] A felperes keresetében a végrendelet alaki érvénytelenségét állította és arra hivatkozott, hogy a végrendeleten szereplő „örökhagyó” névalírással nem az örökhagyó kezétől származik. Az alperes ezt vitatta és azt állította, hogy az örökhagyó a végrendeletet kórházi tartózkodása alatt, a tanúk együttes jelenlétében írta alá. Ezért az alperes vitatására figyelemmel a perben bizonyításra szoruló tény az volt, hogy a végrendeleti példányokon az örökhagyó aláírása található-e.

[23] A bizonyítandó tény megállapítása érdekében – a másodfokú bíróság által adott iránymutatásnak megfelelően – az elsőfokú bíróság a megismételt eljárásban a 10.P.20.../2017/47. számú igazságügyi írásszakértői vélemény (a továbbiakban: alapszakvélemény) kiegészítése iránt intézkedett, a szakértő a kiegészítő írásszakértői véleményt 13. sorszámon terjesztette elő. Ezt a megismételt eljárásban az alperes által 2/A/I. és 2/A/II. sorszámon csatolt eredeti végrendeleti példányok, valamint a hagyatéki eljárásban csatolt végrendeleti példány fénymásolata alapján alakította ki, ez utóbbi okiratot a szakértő a közjegyző irodájában eredetben is megtekintette. A szakértő számára az alapszakvéleményhez képest további két összehasonlító írásminta állt rendelkezésre, melyek a végrendelet megtételéhez közeli időpontokban, már az örökhagyó kórházi kezelése során keletkeztek (10.P.20.../2017/14. szám alatt beszerzett orvosi dokumentáció 14. és 15. sorszámu iratai). A szakértő vizsgálata eredményeképpen annak megállapítását végezhette el, hogy az összehasonlító írásminták és a vitatott végrendeleti aláírások – az általános és különös jellemzők egybevetésével – azonos személy kezétől származnak-e. Figyelemmel arra, hogy az összehasonlító írásminták nem vitatottan az örökhagyó kezétől származtak, ez egyben azt is jelentette, hogy a végrendeleti aláírásokról a szakértőnek azt kellett megállapítania, hogy azokat az örökhagyó írta-e.

[24] A szakértő a kérdéses végrendeleti aláírásokat VSC 5000 okmányvizsgáló műszerrel vizsgálta, és azt rögzítette, hogy sem vonalanyagukban, sem azok környezetében nem talált technikai és technikai jellegű hamisításra utaló sajátosságokat. Ez a hamisítást kizáró szakértői megállapítás azt jelenti, hogy a végrendeleti aláírásokat nem nyomtatóval, fénymásolóval (technikai hamisítás), sem pedig átnyomással vagy indigóval (technikai jellegű hamisítás) készítették (kiegészítő szakvélemény 3. oldal I. pont). A fellebbezésben írtakkal ellentétben ez nyilvánvalóan nem zárja ki, hogy a vizsgált, kék színezetű golyóstollal írt aláírások kézeredetéről a szakértő olyan megállapítást tegyen, miszerint azok nem az örökhagyó kezétől származnak, ezért a hamisítással kapcsolatos szakértői megállapítást sérelmező fellebbezési érvelés alaptalan.

[25] A rendelkezésére álló összehasonlító írásminták figyelembevételével a szakértő a kiegészítő szakvéleményben az alapszakvéleménnyel egyező, kategorikus véleményt alakított ki, mely szerint a végrendeleteken látható „örökhagyó” aláírások nem a névtulajdonos kezétől származnak. A fellebbezés e körben az elsőfokú bíróság mérlegelési tevékenységét támadta, ezen belül arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyítékok okszerűtlen mérlegelésével, a kirendelt igazságügyi írásszakértő szakvéleményének egyoldalú, más bizonyítékokhoz képest túlzott értékelésével jutott arra a következtetésre, hogy a végrendeleten szereplő aláírás nem az örökhagyótól származik.

[26] A Pp. 206. § (1) bekezdése szerint a bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak az egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el. A szakértői vélemény, mint minden más bizonyíték a bíróság mérlegelése alatt áll, azaz a bíróság meggyőződése szerint állapítja meg a szakvélemény bizonyító erejét: mérlegelve

annak logikai egységességét, meggyőző erejét, a per egyéb adataival, más szakértői véleménnyel való összhangját vagy ellentmondását. A bíróságnak a bizonyítékok mérlegelése során lehetősége van a szakértői véleménytől eltérni, azonban ennek részletes indokait ítéletében meg kell jelölnie.

[27] Jelen esetben az alap és kiegészített szakértői vélemény a közvetlen megfigyelésen túlmenően műszeres összehasonlító vizsgálatok eredményén alapult, a szakértő a kiegészítő szakvéleményben az eltéréseket és hasonlóságokat jól követhetően ábrázoló képekkel is illusztrálta az összehasonlító írásminták hasonlóságait, illetve a végrendeleti aláírások ezektől való eltéréseinek jellegzetességeit. Rögzítette azt is, hogy a régebbi keltezésű és az újabb összehasonlító írásminták nagyfokú azonosságokat mutattak mind az általános, mind a különös sajátosságaikban, ebből pedig az következik, hogy azok ugyanattól a személytől származnak. Ez a végrendelet dátumozásához közeli időpontban keletkezett, tremorosabb, reszketegebb, alacsonyabb kidolgozottságú és koordinációjú örökhagyói aláírások esetében is megállapítható volt. A fentieket egyébként a fellebbezés sem tette vitássá, az pedig a szakvéleményből egyértelműen kiderült, hogy az összehasonlító írásminták elegendőek és alkalmasak voltak a szakvélemény elkészítéséhez. Nincs jelentősége annak, hogy a szakértő az örökhagyó halálához közeli időpontban készült aláírása tekintetében a lendületes vonalvezetés lehetőségét kizártnak tartotta, hiszen nem ez a szakértői megállapítás képezte az elsőfokú bíróság által a szakvéleményből levont jogi következtetés alapját, hanem a szakértő szakkérdésben kinyilvánított véleménye.

[28] A fellebbezés az elsőfokú bíróság mérlegelési tevékenységét azért támadta, mert álláspontja szerint a szakértői vélemény a per egyéb adataival, így különösen név6 és név3 végrendeleti tanúk vallomásával ellentétben áll, ebből pedig álláspontja szerint okszerűen kizárólag arra a következtetésre lehet jutni, a felperes nem tudta bizonyítani, hogy a végrendeleti példányokon szereplő aláírás nem az örökhagyótól származik.

[29] A bizonyító adatokat a bíróság egyenként és összességükben is értékeli, megvizsgálja, összehasonlítja a bizonyító erejüket, figyelembe veszi összefüggéseiket és ellentmondásaikat a jogvita elbírálásának szempontjából és ennek eredményeként alakítja ki a valóságról szerzett meggyőződését, amelyet ítéletében a tényállás részeként rögzít. Az elsőfokú bíróságnak a bizonyítékok értékelése és a tényállás megállapítása során végzett mérlegelési tevékenysége abban az esetben nem felel meg a Pp. 206. § (1) bekezdésében megfogalmazott követelményeknek, azaz akkor okszerűtlen, ha az lényeges logikai ellentmondást tartalmaz, egyes bizonyítékokat indokolás nélkül hagy figyelmen kívül, illetve az ennek eredményeképpen megállapított tényállás iratellenesnek bizonyul.

[30] Megalapozatlanul érvel a fellebbezés azzal, hogy az elsőfokú bíróság a döntését kizárólag a szakértői véleményre alapozta. Az elsőfokú ítélet indokolásából kitűnően az elsőfokú bíróság a bizonyítékok között értékelt az okirati tanúk és az örökhagyó barátainak tanúvallomását is, továbbá értékelése körébe vonta a kórházi alkalmazottak tanúvallomását, azaz valamennyi olyan bizonyítékot számba vette, amelyek a végrendelet készítésének lényeges körülményeire vonatkozóan adatokat szolgáltathattak.

[31] A fellebbezésben írtakkal szemben az elsőfokú ítélet a bizonyítékok mérlegelése tekintetében okszerűtlennek egyáltalán nem tekinthető. név6 tanú vallomása szerint az örökhagyót onnan ismerte, hogy az alperessel barátságban van, gyakran járt fel hozzájuk az örökhagyó életében, segített nekik pakolni is, főleg lomtalanításkor. Az alperes a személyes nyilatkozata során ugyanakkor azt mondta el, hogy körülbelül 25 éves korában – azaz a peradatok alapján 1999-ben – elköltözött az örökhagyótól, azóta nem vele élt, ezért a különélés csaknem két évtizedes időszaka alapján valószínűtlen, hogy volt olyan eset, amikor a tanú az alperest és az örökhagyót együtt látogatta.

[32] A végrendelet készítésének lényeges körülményeit illetően a végrendeleti tanúk vallomása egymásnak részben, illetve köztudomású ténynek teljes egészében ellentmondó volt. név6 tanú arról tett tanúvallomást, hogy név3 tanúval a végrendelet aláírásának napján az örökhagyó kórtermében találkoztak, ezzel szemben név3 tanú azt mondta el, hogy az adott napon név6ral a kórháznál találkoztak és úgy mentek fel együtt a kórterembe. Köztudomású tényként állapítható meg továbbá, hogy 2016. február 2-a keddi napra esett, ezzel szemben mindkét tanú következetesen és többször is azt állította, hogy az örökhagyót hétfői napon látogatták meg és hétfői napon került sor a végrendelet aláírására. név3 tanú ezzel kapcsolatban kifejezetten emlékezett arra is, hogy számukra munkaszervezési okból kedvezőbb volt a hétfő a kórházi látogatáshoz, mert futárszolgálatnál dolgoznak és ez a nap lehetőséget ad az ügyeik intézésére.

[33] Emellett név6 tanú vallomása szerint ő két alkalommal, név3 tanú pedig többször is meglátogatta az örökhagyót a kórházban. A tanúk egyike sem említette a tanúvallomásában azt a körülményt, hogy előző látogatásaik során az örökhagyót több különböző kórházi osztályon látogatták, illetve hogy műtét utáni állapotát észlelték volna. Annak ellenére nem említették ezt, hogy az örökhagyó halála előtt mindössze három hetet töltött a Szent János Kórházban, ezalatt több különböző osztályon kezelték és gerincét meg is műtötték: 2016. január 14-én vették fel a kórház neurológiai osztályára, ahonnan 2016. január 16-án az idegsebészeti osztályra helyezték át, itt 2016. január 19-én megműtötték, 2016. január 21-én ismét a neurológiára helyezték át, ahonnan mindössze nyolc nappal a halála előtt, 2016. január 28-án került a belgyógyászati osztályra.

[34] Mindebből pedig az következik, hogy név6 és név3 tanúk vallomása nem alkalmas a szakértői vélemény egyértelmű megállapításainak cáfolatára. Az egymásnak részben, köztudomású ténynek pedig teljes egészében ellentmondó tanúvallomásokkal szemben a kiegészített igazságügyi szakértői vélemény részletes, kellőképpen indokolt, ellentmondó megállapításokat nem tartalmaz, aggálytalan. Az ítéltábla utal arra, hogy név13 magánszakértő számára nem álltak rendelkezésre azok az összehasonlító írásminták, melyek alapján a kirendelt igazságügyi szakértő a megismételt eljárásban a kiegészítő szakvéleményét kialakította, továbbá név13 magánszakértő a kérdéses névaláírásoknak az örökhagyótól való származását illetően nem tett kategorikus megállapítást, hanem csak annyit rögzített, hogy véleménye szerint azt megnyugtató módon kizárni nem lehet.

[35] Ennek alapján pedig nem volt okszerűtlen az elsőfokú bíróság részéről, hogy a fenti tanúvallomásokkal és a magánszakértői véleménnyel szemben az aggálytalan szakvéleményben foglaltakat tekintette irányadónak a tényállás megállapítása során és megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy a végrendelet példányain szereplő aláírások nem az örökhagyó kezétől származnak. A fellebbezésben említett név11 és név12 tanúknak az örökhagyó aktuális fizikai állapotával kapcsolatos vallomásai sem alkalmasak arra, hogy a szakvélemény helyessége tekintetében kételyt ébresszenek, hiszen a tanúk a végrendelet aláírásánál nem voltak jelen, arról az örökhagyó nekik nem tett említést. Mindezek alapján a bizonyítékok eltérő értékelésére a fellebbezésben kifejtett érvek nem szolgáltatnak indokot.

[36] Az elsőfokú ítélet [12] pontja ugyanakkor tévesen rögzíti név6 tanúvallomásának részeként, hogy amikor a tanú a kórházba ért, az örökhagyó szolt a tanúnak mi történt a beérkezése előtt és meg is mutatta az általa és a tanúk által aláírt végrendeletet, továbbá abból három példányt átadott neki. Ez a nyilatkozat ugyanis a 10.P.20.../2017/17. számú jegyzőkönyv 5. oldalának tanúsága szerint az alperestől hangzott el és az alperes magára nézve tett itt nyilatkozatot, ezért ezt az ítéltábla az elsőfokú ítélet indokolásából mellőzte. A fellebbezésben írtak alapján az ítéltábla utal arra is, hogy jelen perben a bizonyítandó tény – a végrendeleten szereplő aláírás örökhagyótól származásának kizártságát – a kiegészített szakértői vélemény kellően alátámasztotta. Ez a következtetés tehát nem az örökhagyó fizikai állapotából, írásra képes állapotának meglétéből vagy hiányából ered, ezért az e körben tett elsőfokú ítéleti megállapításokat az ítéltábla szintén mellőzte.

[37] A fellebbezés az elsőfokú bíróság által megítélt perköltség mértékét is sérelmezte, azonban nem tartalmazza annak indokait, hogy az alperes az elsőfokú ítéletben kifejtett indokolással mely okból nem ért egyet, illetve a megítélt perköltség összegét milyen mértékben kéri leszállítani. Ezért e fellebbezési érv alapján nem volt ok arra, hogy az ítéltábla az elsőfokú ítéletet e tekintetben megváltoztassa.

[38] Valamely alaki kellék hiánya vagy esetleges akarathiba a végrendeletet nem fosztja meg a jogi létezésétől, hanem csupán érvénytelenné teszi, hiszen joghatások fűződhetnek hozzá attól függően, hogy az érdekeltek vagy azok valamelyike a fogyatékosságból származó igényét érvényesíteni kívánja-e. [A Kúria 1/2014. Polgári jogegységi határozata a Ptk. alkalmazása körében is megfelelően irányadónak tekintette a PK 85. számú állásfoglalás b) pontját.] Az alaki fogyatékosságban vagy akarathibában szenvedő végrendelet tehát érvénytelen ugyan, ez azonban az érvénytelenségnek olyan sajátos (relatív) formája, amely csak kifogás esetén vehető figyelembe, hivatalból nem. A végrendelet megtámadásával kapcsolatban a Ptk. 7:37. § (1) bekezdése azt rögzíti, hogy a végrendelet érvénytelenségét és hatálytalanságát megtámadó nyilatkozat alapján lehet megállapítani. Ez pedig azt jelenti, hogy a végrendeletet csak az érvényesített megtámadási ok alapján és csak a perben álló felek egymás közötti viszonyában (inter partes) lehet érvénytelenné nyilvánítani, és az ítéleti rendelkezés egyértelműségének követelménye miatt szükséges az is, hogy ez az ítélet rendelkező részéből kitűnjék. Mindezek alapján az ítéltábla a Pp. 253. § (2) bekezdése

alapján az elsőfokú bíróság érdemben helyes ítéletét – az érvénytelenség relatív jellegére figyelemmel – azzal hagyta helyben, hogy a végrendelet felek egymás közti viszonyában fennálló érvénytelenségének kimondásáról is rendelkezett.

[39] A közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 1. § (3) bekezdése alapján a hagyatéki eljárás lefolytatása a közjegyző hatáskörébe tartozik, a bíróság a hagyatéki eljárás lefolytatására és az abban hozandó döntés tartalmára vonatkozóan a közjegyzőt nem hívhatja fel, ezért az elsőfokú ítélet e rendelkezését az ítéltábla mellőzte.

[40] A fellebbezési eljárás pertárgyértéke az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 46. § (1) bekezdése alapján 58.984.036 forint. A másodfokú eljárásban az alperes pervesztes, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése alapján köteles a felperes másodfokú eljárás során felmerült költségeinek megfizetésére, melyet az ítéltábla a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés b) pontja és az (5) bekezdés alapján határozott meg, áfa nélkül számított összegben.

[41] A felperes oldalán a hatályon kívül helyezéssel érintett ítélettel felmerült fellebbezési illetéket az Itv. 51. § (1) bekezdése alapján a megismételt eljárásban is figyelembe kellett venni, további fellebbezési illeték nem volt, ezért fellebbezési illetékről rendelkezni nem kellett.

[42] Budapest, 2021. március 4.

Véghegy dr. Szabó Zsuzsanna s.k.
a tanács elnöke

dr. Tóth Gabriella s.k.
előadó bíró

dr. Ribai Csilla s.k.
bíró